

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความคิดสร้างสรรค์นับเป็นความสามารถที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งมีคุณค่ามาก และเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการส่งเสริมพัฒนาความก้าวหน้าของประเทศชาติ ประเทศใดก็ตามที่สามารถแสวงหา พัฒนาและได้ดึงเอาศักยภาพทางการสร้างสรรค์ในตัวประชากรออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากเท่าใด ก็จะมีโอกาสที่จะทำให้การพัฒนาประเทศมีมากเท่านั้น ฉะนั้นเป้าหมายสำคัญประการแรกที่มีความจำเป็นยิ่งในการที่จะทำให้ประเทศชาติพัฒนาก็คือ ต้องมีการพัฒนาประชากรในชาติ โดยเฉพาะเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในทางสร้างสรรค์สูง โดยถือหลักที่ว่า "ถ้ายังมี" คนที่มีความคิดริเริ่ม (Creative Personality) มากเท่าไร การที่จะพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมก็จะได้ผลดีมากขึ้น" แต่การที่สมาชิกของสังคมจะเป็นผู้ที่มีศักยภาพทางด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สูงได้นั้น จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะ สมรรถภาพด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้มีการพัฒนาอย่างถูกต้องและเต็มที่มาตั้งแต่วัยเด็ก ดังที่ ทอร์เรนซ์ (Torrance) ได้กล่าวว่า "ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอน การฝึกฝน และการปฏิบัติที่ถูกต้อง" และเขายังเสนอว่า ถ้าเราสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัยได้มากเท่าไร ก็จะยังผลดีให้เกิดขึ้นแก่เด็กได้มากยิ่งขึ้น

จากผลงานวิจัยของทอร์เรนซ์ (Torrance 1962 อ้างถึงใน อารี รังสินันท์ 2528: 49-51) ชี้ให้เห็นว่าเด็กตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ความเจริญทางความคิดสร้างสรรค์จะพัฒนาไปอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ วิลท์ (Wilt 1959) ที่กล่าวว่า ในช่วงประมาณชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กหมดความอิสระ หยุดชะงักกันไปหมด โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากเด็กเริ่มรวมกลุ่มกับเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กต้องปฏิบัติตามกลุ่มเพื่อนและมาตรฐานของสังคม

ในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กนั้น การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือถ้าหากการให้การอบรมเลี้ยงดูเป็นไปแบบให้ความรัก ความอบอุ่น และให้คำแนะนำชี้แจงเหตุผลต่างๆ อันมีบรรยากาศเป็นประชาธิปไตย ก็มีแนวโน้มว่าจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย มีผลทำให้เด็กกล้าแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเอง อันก่อให้เกิดพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ (วินิต เกตุษา 2525: 23) สถาบันระหว่างชาติสหวิชาการค้นคว้าเรื่องเด็ก กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการของเด็กทุกๆ ด้าน กล่าวคือเป็นทั้งแหล่งปลูกฝังลักษณะนิสัย และก่อพื้นฐานต่อการพัฒนาบุคลิกภาพให้แก่เด็ก นับตั้งแต่แรกเกิดรวมถึงการถ่ายทอดคุณธรรม ค่านิยมต่างๆ ของสังคมแก่เด็กตราบนานจนกระทั่งเข้าเรียน ฉะนั้นการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กได้รับตลอดวัยต้นของชีวิต โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครองจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก ตลอดจนบุคลิกภาพของเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ดังที่กระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ทรงมีพระราชดำรัสว่า "เด็กเป็นผู้ที่รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ รุมทั้งภาระรับผิดชอบในการดำรงรักษาความผาสุกของประชากรในโลก ดังนั้นเด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้มีความสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ต่างๆ รู้จักคิดด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง ผู้เกิดก่อนจึงต้องร่วมมือโดยพร้อมเพรียงกัน เพื่อให้การอบรมสั่งสอนแก่คนรุ่นหลัง" (กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสปีเด็กสากล พุทธศักราช 2522)

ในด้านลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ได้มีการจัดแบ่งประเภทที่ต่างๆ กันออกไปดังเช่น โดโรธี (Dorothy 1972 อ้างถึงใน รัตนา จากฉลัก 2530: 19) ได้จัดแบ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy) เป็นวิธีการที่พ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูแล้ว ลูกมีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่ด้วยความยุติธรรม พ่อแม่มีความอดทนไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป ทั้งยังยอมรับนับถือความสามารถ และความคิดเห็นของเด็ก พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในโอกาสอันควรอีกด้วย

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Over-Protection) เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบที่พ่อแม่คุ้มครอง ปกป้องมากเกินไป และให้ความช่วยเหลือตลอด

เวลา ทำให้ลูกรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความสะดวก ขาดความเป็นอิสระที่จะทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Rejection) เป็นการอบรมเลี้ยงดูชนิดที่พ่อแม่ปล่อยให้ลูกทำอะไรได้ตามใจตนเอง โดยที่พ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจใส่ให้การแนะนำช่วยเหลือ ทำให้ลูกเกิดความรู้สึกขาดความอบอุ่น และถูกทอดทิ้ง เกือบชั่ง

โร และ ซีเกลแมน (Roe and Siegelman 1963 อ้างถึงใน รัตนา ฉากฉลัก 2530: 19) กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยว่าเป็นการเลี้ยงดูแบบที่พ่อแม่จะไม่เอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพของเด็ก หากเป็นศัตรูกับเด็กอย่างเปิดเผย บางครั้งก็แสดงความโกรธเกลียดออกมาอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตามในการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครองในแต่ละครอบครัว แต่ละชุมชนหรือสังคมย่อมต้องมีความแตกต่างกันไปตามสภาพความเชื่อ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมที่ต่างกันออกไป เช่น ครอบครัวในชนบท ครอบครัวในชุมชนเมือง และครอบครัวในชุมชนแออัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวในชุมชนแออัดนั้น เรามักว่ายังมีปัญหาความเดือดร้อนในหลายๆ ด้าน ซึ่งอาจจะแยกให้เห็นได้ชัด เช่น

- ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ
- ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่อบอุ่นราบรื่น
- ปัญหาด้านการอบรมเลี้ยงดู
- ปัญหาด้านการขาดการศึกษา

สำหรับปัญหาด้านเศรษฐกิจและการครองชีพนั้น กล่าวได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่และสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งของ เกือบทุกครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมต่ำเช่นนี้ เนื่องจากครอบครัวส่วนใหญ่มีอาชีพไม่มั่นคงแน่นอน หากเข้ากินค่า มีรายได้ต่ำไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายในครอบครัว ความเป็นอยู่จึงเป็นไปอย่างคับแคบ ไม่อบอุ่นราบรื่น หรืออาจเป็นครอบครัวแตกแยกอันเนื่องมาจากความเดือดร้อนข้างต้น ด้วยสาเหตุที่ยากจน ส่วนใหญ่ทั้งหัวหน้าครอบครัวและภรรยา

จึงต้องออกไปทำงานนอกบ้านทุกวันตั้งแต่เช้าตรู่ งานที่ทําก็ต้องใช้แรงกายทําทให้เหน็ดเหนื่อย เมื่อกลับมาถึงบ้านเมื่อมีอะไรที่ไม่พอใจนิดหน่อยก็อาจทําทให้กลายเป็นเรื่องใหญ่ บางครั้งอาจมีการทุบตี ทะเลาะกันถึงขั้นรุนแรง และมักพบว่าในครอบครัวยากจนเหล่านี้มักจะมีชอบดื่มสุรา เพราะต้องการให้สบายใจ ลืมความทุกข์ยากที่ประสบอยู่ทุกวัน ซึ่งก็ทําทให้มีปัญหาที่เกิดตามมาอีก เช่น เงินทองไม่พอจ่ายในครอบครัว ปัญหาการทะเลาะวิวาทเนื่องมาจากการเมาสุรา ส่วนปัญหาการอบรมเลี้ยงดูนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทําทให้เกิดปัญหา เนื่องมาจากพ่อแม่ขาดความรู้ ความเข้าใจ หรือมีความเชื่อที่ผิดๆ และไม่เห็นความสำคัญในการที่จะอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างใกล้ชิด ประกอบกับปัญหาอย่างอื่นดังกล่าวมาข้างต้นด้วย จึงทําทให้พ่อแม่มีความรับผิดชอบน้อยลง ทั้งในเรื่องการเงิน เรื่องลูกๆ ซึ่งสภาพความไม่อบอุ่นดังกล่าวทําทให้มีผลต่อจิตใจเด็ก และความนึกคิดของเด็กเป็นอย่างมาก เพราะเด็กจะเกิดความรู้สึกว่าเหว่า ไม่มีที่พึ่ง ขาดความรักความอบอุ่น ไม่มีผู้ที่คอยดูแลอบรมสั่งสอน

อานนท์ อากาภิรม (2517: 150) ได้กล่าวถึงลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก โดยแบ่งตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวคือ ครอบครัวชั้นสูง ครอบครัวชั้นกลาง และครอบครัวที่ยากจน ซึ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวที่ยากจนนั้น จะเป็นแบบปล่อยปละละเลย เหตุเพราะทั้งบิดามารดา ต้องทําทมาหากินตัวเป็นเกลียว จึงไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่ลูกมากนัก ถ้ามีผู้ใหญ่ เช่น ย่า ยาย อยู่ที่บ้านด้วยก็จะช่วยเลี้ยงดูให้ และบางทีก็อาจให้ลูกคนที่โตแล้ว หรือยังไม่โตช่วยกันดูแลน้อง ซึ่งบางครั้งพี่ ก็ต้องขาดเรียนมาเลี้ยงน้องและในการเลี้ยงเด็กก็จะทําทไปตามความรู้สึกนึกคิดเท่าที่มี ไม่ค่อยมีความระมัดระวังมากนัก ความปลอดภัยก็น้อย เป็นไปตามบุญตามกรรม ในด้านการศึกษา ก็เช่นกัน พ่อแม่ส่วนใหญ่มีการศึกษาดํ่า ความนึกคิดในการให้ความสำคัญของการศึกษาแก่ลูกจึงมีน้อย เพราะสภาพความเป็นอยู่ก็เป็นแบบเอาตัวรอดไปวันๆ

ในสภาพปัจจุบันจะพบว่า สังคมไทยโดยเฉพาะในสังคมเมืองกำลังประสบกับปัญหาที่สำคัญ และจำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วนในด้านสังคม เนื่องจากครอบครัวส่วนใหญ่มีปัญหาทางครอบครัว คนในครอบครัวขาดความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน ทําทให้มีการทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เสมอ เด็กขาดความอบอุ่นอันเนื่องมาจากการถูกทอดทิ้ง ขาดการเอาใจใส่จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และจากบทความในเอกสารของมูลนิธิดวงประทีป (2525: 6, 11) ได้สรุปถึงสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กในชุมชนแออัดโดยเฉพาะไว้ดังนี้

ปัญหาสภาพส่วนตัวของเด็ก ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

1. พ่อแม่ได้รับความกดดันบีบคั้นต่างๆ จากสังคมมาระบายกับเด็ก
2. ความไม่เข้าใจในเหตุผลและการกระทำของบุคคลรอบๆ ตัวเด็ก ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่สนใจ ไม่เคารพกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ความถูกผิดของสังคม
3. ปัญหาความยากจนผลักดันให้เด็กออกไปหางานหาเงิน โดยไม่คำนึงถึงว่าเด็กจะได้เงินมาจากทางใด
4. การกระทำบางอย่างเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ที่ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายก็ตาม แต่ด้านความรู้สึกความเข้าใจของเด็กว่าไม่ผิด

สภาพครอบครัวมีสาเหตุมาจาก

1. พ่อแม่ต้องทำงานหนัก ไม่มีเวลาอยู่กับลูก และให้การอบรมดูแลอย่างถูกต้อง
2. พ่อแม่ไม่เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของสังคมภายนอกเท่าที่ควร บางคนเป็นพ่อแม่ตั้งแต่อายุน้อย การศึกษาก็น้อย หรือบางคนก็ไม่ได้รับการศึกษาในระบบเลย
3. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อลูกลาก ทะเลาะกัน พ่อแม่มักแก้ปัญหาโดยวิธีง่ายๆ เช่น ใช้วิธีการให้เด็กออกไปหาเงินเอง โดยไม่คำนึงว่าผลที่จะตามมาเป็นอย่างไร หรือเด็กจะหาเงินมาด้วยวิธีใด
4. การกระทำบางอย่างเพื่อการอยู่รอดของชีวิต โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม กฎหมายก็ตาม

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ครอบครัวในชุมชนแออัดซึ่งมีสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ และสังคมที่ไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นแหล่งการพนัน แหล่งซื้อขายยาเสพติด ที่มั่วสุมของวัยรุ่น หรือแหล่งโสเภณี ฯลฯ เด็กๆ ซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าวได้พบเห็นอยู่เป็นประจำ ประกอบกับสภาพครอบครัวที่ขาดความรัก ความสนใจ ดูแลเอาใจใส่น้อย ไม่เหมือนกับครอบครัวชนชั้นกลาง และชั้นสูง การที่ลูกๆ ไม่ได้ใกล้ชิดกับพ่อแม่ดังกล่าว ทำให้รู้สึกขาดที่พึ่ง คิดว่าพ่อแม่ไม่รัก ไม่เข้าใจตัวเขา นอกจากนี้พ่อแม่ในครอบครัวยากจนดังกล่าวอาจมีทัศนคติในการเลี้ยงลูกว่า ลูกจะดีก็อยู่ที่ตัวลูก ลูกจะชั่วก็อยู่ที่ตัวลูกเอง ไม่ต้องไปสั่งสอนมาก ซึ่งเป็นไปได้ถ้าเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีไม่มีปัญหา แต่สำหรับในสภาพของชุมชนแออัดแล้ว ครอบครัวน่าจะเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุด ที่จะต้องให้การอบรมดูแล สั่งสอนอย่างใกล้ชิด เพราะสภาพการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่เป็นสิ่งที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งคุณลักษณะ สมรรถภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กด้วย

ในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์นั้น ถ้าเราพิจารณาถึงสภาพบรรยากาศของครอบครัว และการให้การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ในชุมชนแออัดแล้ว มีแนวโน้มว่าจะไม่เป็นการส่งเสริมคุณลักษณะด้านความคิดสร้างสรรค์แก่เด็ก เนื่องจากการขาดความรัก ความอบอุ่น และการเอาใจใส่ให้การแนะนำที่ดี รวมทั้งไม่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย แต่ในขณะเดียวกัน การที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ ทำให้เกิดความจำเป็นในการที่จะต้องช่วยเหลือตัวเองมากกว่าปกติของเด็กทั่วไป เพราะเมื่อประสบกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และจะต้องต่อสู้เผชิญหน้ากับปัญหาเหล่านั้น ทำให้เด็กต้องคิดต้องแก้ปัญหาตามสัญชาตญาณของมนุษย์ สภาพการณ์เช่นนี้เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดในการริเริ่มสร้างสรรค์ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่าเมื่อเด็กต้องอยู่ในสภาพดังกล่าวข้างต้น สมรรถภาพทางด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะเป็นอย่างไร ประกอบกับว่ายังไม่มีการวิจัยที่ระบุดีชัดแจ้งว่าการอบรมเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ในชุมชนแออัดนั้น จะมีผลต่อความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุตรอย่างไร

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู กับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในชุมชนแออัด ว่าสภาพการณ์ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวในชุมชนแออัดจะมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กหรือไม่ เพียงใด โดยจะเลือกศึกษาเฉพาะเด็กนักเรียนชั้นประถมปีที่ 3 เหตุเพราะว่าจากผลงานการวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นี้เมื่อความเจริญและพัฒนาไปอย่างสม่ำเสมอ หลังจากนั้นก็หมดความอิสระหยุดชะงักกันไปหมด อีกประการหนึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จะมีความสามารถทางภาษา และการสื่อความหมายในการทำงานแบบทดสอบที่เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดีกว่านักเรียนในระดับชั้นปีที่ 1 และ 2 ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะได้นำไปเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในอันที่จะส่งเสริมพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะทางด้านความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู กับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย แบบประชาธิปไตย และแบบคุ้มครองมากเกินไป

สมมติฐานของการวิจัย

จากเอกสารชุดวิชาพัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดูของมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช (อ้างถึงใน รัตนา ฉากฉลัก 2530: 2) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จะทำให้เด็กขาดเหตุผล คือ รั้น กระวนกระวายใจอยู่เสมอ และส่วนใหญ่มักมีความผิดปกติค่อนข้างสูง ในขณะที่การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ทำให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ เชื่อมั่นในตนเอง และมีคุณลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี กล่าวแสดงความคิดเห็น ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป จะทำให้เด็กเอาแต่ใจตนเอง ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง

เบรคเคเนริด และ วินเซนต์ (Breckenridge & Vincent อ้างถึงใน ถิ่น แพเพชร

2517: 17) พบว่าผลจากการที่พ่อแม่ให้ความรักต่อลูกมากเกินไป จะทำให้ลูกขาดความสามารถที่จะคิดริเริ่ม และขาดความเป็นอิสระแก่ตนเอง การปล่อยปละละเลยมากเกินไปก็จะทำให้เด็กไม่รู้จักรักความเพียงพอ และขอบเขต เกิดความกังวล ไม่รู้จักรักการควบคุม ไม่กล้าที่จะริเริ่ม เกิดความกลัวที่จะต้องเสี่ยง เพราะขาดประสบการณ์ และแรงจูงใจ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ทางลบกับความคิดสร้างสรรค์ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดสร้างสรรค์ การอบรมเลี้ยงดูแบบคุ้มครองมากเกินไป มีความสัมพันธ์ทางลบกับความคิดสร้างสรรค์
2. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย แบบประชาธิปไตย และแบบคุ้มครองมากเกินไป มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

มีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1. ประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร ที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด
2. ในการศึกษาลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูนี้ จะพิจารณาลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ

การควบคุมเด็ก

การเป็นตัวอย่างแก่เด็ก

การให้รางวัล

การลงโทษ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ถือว่ามีประสิทธิภาพ เชื่อถือได้ เพราะได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว และตรวจสอบโดยการทดลองใช้
2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ถือว่าเป็นข้อมูลที่ผู้ตอบทุกคน ให้ความเป็นจริงทุกประการ
3. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดัดแปลงมาจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของมินเนโซตา ที่เทอร์เรนซ์ได้ปรับปรุงขึ้น และพรรณี เดชกาแพง ได้แปลเป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ตรงกับเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่พ่อแม่ ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กใน 4 ด้าน คือ การควบคุมเด็ก การเป็นตัวอย่างแก่เด็ก การให้รางวัล และการลงโทษ

การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ให้เด็กตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยที่ผู้ใหญ่ไม่สนใจให้คำแนะนำ หรือชี้เหตุผลใดๆ เข้าช่วย
2. ใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรง โดยที่ไม่ชี้แจงเหตุผลหรือเอาอารมณ์ของผู้ใหญ่เป็นเกณฑ์
3. ผู้ใหญ่ไม่มีกิจกรรมใดๆ ร่วมกับแก่เด็ก

4. ไม่มีการอบรมพฤติกรรมมาดๆ ให้แก่เด็ก

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ให้เด็กตัดสินใจด้วยตัวเองในการแก้ปัญหา โดยที่ผู้ใหญ่คอยให้คำแนะนำปรึกษา
2. มีการชี้แจง เหตุผลความผิดให้ทราบเมื่อมีการลงโทษ
3. ให้เด็กมีส่วนร่วมรับรู้และตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กโดยตรง
4. การอบรมพฤติกรรมต่างๆ ให้แก่เด็กจะใช้วิธีการอธิบายเหตุผลมากกว่า การบังคับให้ทำโดยไม่อธิบายเหตุผล

การอบรมเลี้ยงดูแบบคุ้มครองมากเกินไป หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ตัดสินใจให้เด็กทำทุกอย่าง
2. ไม่ลงโทษเด็ก แต่ให้อภัยและคิดว่าเด็กของตนดีที่สุด
3. ผู้ใหญ่และเด็กมีกิจกรรมร่วมกันตลอดเวลา โดยที่ผู้ใหญจะเป็นผู้นำ และเด็กเป็นผู้ตาม
4. ในการอบรมพฤติกรรมแก่เด็ก ผู้ใหญ่มีแนวโน้มจะตามใจเด็ก และมักจะเห็นดี เห็นงามไปกับพฤติกรรมของเด็ก

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถในการคิดหลายทิศทาง (Divergent thinking) อันประกอบด้วย

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) คือความสามารถของสมองในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และคิดได้หลายคำตอบ
2. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายทิศทาง หรือหลายประเภท
3. ความคิดริเริ่ม (Originality) คือความสามารถของสมองในการคิดสิ่งแปลกใหม่ ไม่ซ้ำแบบใคร

ชุมชนแออัด หมายถึงที่อยู่อาศัยที่อยู่กันอย่างหนาแน่นเกินไปในชุมชนเมือง สภาพเคหสถานเป็นการก่อสร้างที่ไม่ถูกต้องตามผังเมือง เกิดความเสื่อมทรามลง มีสภาพการณ์ที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และศีลธรรมอันดีของผู้ที่อยู่อาศัย สภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจมีอาชีพ และรายได้ที่ไม่แน่นอน มักอยู่ในระดับขาดแคลน และลักษณะการครอบครองที่ดินมักไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นการบุกรุกหรือละเมิดสิทธิ

นักเรียน หมายถึงนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2531 ของโรงเรียนในชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร ที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด

ผู้ปกครอง หมายถึงพ่อแม่ ญาติ หรือบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ ในการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดู และดูแลนักเรียนที่มีครอบครัวอยู่ในชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมความรู้จากตำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือ 2 ชุด คือ

2.1 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ดัดแปลงแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของมินเนโซตาที่เทอร์เรนซ์ได้ปรับปรุงขึ้น และพรณี เดชกาแหงได้แปลเป็นภาษาไทย ซึ่งมีจำนวน 4 ชุด เพื่อที่จะให้เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นตัวอย่างประชากร

2.2 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวในชุมชนแออัด เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา 5 ท่านตรวจสอบ จากนั้นก็นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากร เพื่อนำมาปรับปรุงด้านภาษา และเวลาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. การเลือกตัวอย่างประชากร ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคปลายปีการศึกษา 2531 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ตามเขตของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 เขต รวมโรงเรียน 12 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 460 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2531 พร้อมทั้งขอความร่วมมือจากครูประจำชั้น ในการแจกแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้ผู้ปกครองของนักเรียนตอบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำข้อมูลจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์มาวิเคราะห์ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

ส่วนที่ 1 นำข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 คะแนนเกี่ยวกับการปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง นำคะแนนการอบรมเลี้ยงดูมาหาค่าร้อยละ เพื่อจัดประเภทของการอบรมเลี้ยงดู โดยกำหนดเกณฑ์ ร้อยละ 60 ในการจัดแบ่งประเภทของการอบรมเลี้ยงดู นำคะแนนของการอบรมเลี้ยงดูแต่ละประเภทมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 นำคะแนนจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ และคะแนนจากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองมาวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way analysis of variance)

6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะ และสมรรถภาพด้านความคิดสร้างสรรค์แก่เยาวชนในชุมชนแออัด
2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะช่วยให้บิดามารดา และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจแนวทาง และตระหนักถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ในอันที่จะส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็ก
3. อาจช่วยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเยาวชน อันจะอำนวยประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต